

A környezetvédelem helyi szintje egy délborsodi kistelepülés, Bogács példáján* Fodor László*

A környezetpolitika egyre fontosabbnak tartott szintje a települési szint. Az önkormányzati rendeletekben és programokban megjelenő szabályozás, a kapcsolódó eszközrendszer működése ugyanakkor szürke zóna. Vajmi keveset tudunk róla, hiszen a tudományos szakirodalom többnyire csak a felszínét súrolja, s nem is igazán tekinti kutatási tárgyának.¹ Ugyanakkor ezen a jogalkotási és jogértékesítési szinten már nehezebben is követhető nyomon a jog működésére vonatkozó jogállamisági követelmények érvényesülése; pl. számos önkormányzat hatályos rendeleteinek, testületi jegyzőkönyveinek és egyéb dokumentumainak a megismerése nehézkes (a Nemzeti Jogszabálytár feltöltöttsége nem teljes és következetes; főleg a kistelepülések honlapja gyakran áttekinthetetlen, a dokumentumok mellékletei le-lemaradnak), ami pedig a döntéshozatalt és a tartalmat illeti, a törvényességi ellenőrzés vagy az ombudsmani gyakorlat is csak a kirívó szabálytalanságokat képes felmutatni.² Tehát a kutatónak nincs könnyű dolga, ha teljes képet szeretne nyerni.

Azzal a kérdéssel, hogy vajon a hazai települési önkormányzatok milyen

* A tanulmány a K 115530 ny. sz. kutatási projekt keretében, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával készült.

** Egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrárjogi, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék.

¹ Első és egyben utolsó, átfogó feldolgozása 1999-ben született. Bándi Gyula (szerk.): *Önkormányzati környezetvédelmi kézikönyv*, KJK, Budapest, 1999. Néhány, más szempontú megközelítésben is szép példákat ismerünk a helyi környezetvédelmi rendeletek értékelésére. Fogarasi József: A helyi önkormányzatok és a jogharmonizáció néhány összefüggése 1990-2012 között II. *Comitatus*, 2012 (209), 50–59; Tiilk Péter: A jogalkotási követelmények és az önkormányzati jogalkotás viszonya – hibák, törvénysértések a gyakorlat tükrében. In: Tóth Judit (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Tóth Károly címzetes egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2015, 614–631.

² Balogh Zsolt: A környezetvédelem, köztisztaság problémái az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálata során. *Új Magyar Közigazgatás* 2014/2, 84–87.; Hoffman István: Az önkormányzati rendeletek bírósági felülvizsgálata a Kúria Önkormányzati Tanácsa gyakorlata tükrében, *Magyar Jog* 2014/6, 347; Paczolay Péter: Az önkormányzati rendeletek törvényességi és alkotmányossági kontrolljának kérdéséhez. In Gerencsér Balázs, Takács Péter: *Ratio legis, ratio iuris – liber amicorum: studia A. Tamás septuagenario dedicata (ünnepi tanulmányok Tamás András tiszteletére 70. születésnapja alkalmából)*. Szent István Társulat, Budapest, 2011, 228.; Gyergyák Ferenc: Az önkormányzati rendeletek törvényességi felügyelete 2012–2014. *Új Magyar Közigazgatás* 2016/1, 52.

szerepet töltenek be a környezetpolitikában, illetőleg a környezetvédelmi jog alakításában és végrehajtásában, egy átfogó kutatás részeként kezdtük meg a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán.³ Természetesen valamennyi helyi önkormányzat minden egyes intézkedését nem tudjuk áttekinteni, de „mintát veszünk,” jó néhány településen esettanulmányokat készítünk – mint ahogyan ezt a mostanit is. Az esettanulmányok elkészítéséhez felhasználjuk az érintett település releváns rendeleteit, stratégiáit, testületi jegyzőkönyveit, sajtóját, a helyszínen interjúkat készítünk, stb. Feltárjuk a helyi környezeti konfliktusokat, az azokra született helyi válaszokat (nem csak a szabályokat, hanem a terveket, intézkedéseket is), s utóbbiaknak a problémák megoldására való alkalmasságát és a központi előírásokhoz való viszonyát. Igyekszünk figyelmet fordítani a helyi dokumentumok belső tartalmi koherenciájára is. A reprezentatív felmérések általánosabb kérdéseire kapott eredményeket, illetve a különböző szakterületeken (pl. vízgazdálkodás, építésügy, klímavédelem, távhőszolgáltatás) végzett ágazati kutatásokat ezek az esettanulmányok „mélyfúrásokként” egészítik ki. Összesen tucatnyi esettanulmány elvégzését, elkészítését tervezzük.

Bogácsnak a kiválasztása mögött nem valamilyen ismert környezeti konfliktus áll. Szükségünk volt a nagyok (mint pl. Miskolc, Debrecen) mellett kistelepülésekre is, amelyeken nincsenek jelentős ipari eredetű szennyezések, ahol ugyanakkor a település gazdasági és társadalmi élete jelentős mértékben függ a természeti adottságoktól. Ez Bogács esetén a közismert bortermelés és termálfürdő miatt nyilvánvaló. A kiválasztás mellett szólt továbbá némi helyismeret is, ami a helyszíni vizsgáldást megkönnyíthette.

A kutatás további műveleteit illetően meg kell még említeni, hogy sor került a helyszín bejárására és személyes interjúkra is, ugyanakkor a dokumentumok feldolgozása nem lehetett minden esetben teljes körű (pl. a testületi jegyzőkönyvek mellékleteihez nem volt teljes a hozzáférésünk), és az önkormányzat állásfoglalását sem sikerült beszerezni (többszöri megkeresésünk ellenére sem).

1. Bogács környezete, általános környezetvédelmi helyzete

Bogács mintegy 2500 ha közigazgatási területű, 2000 fős lélekszámú község Borsod-Abaúj-Zemplén megye déli részén, a Mezőkövesdi járásban. A településnek önálló önkormányzati hivatala van.⁴ A megyeszékhely Miskolctól 50 (a mintegy 10 km-re haladó autópálya igénybe vétele esetén ennél valamivel több) km-re, a járásszékhely Mezőkövesdtől 8 km-re, a Heves megyei Egertől mindössze 18 km-re, míg a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszafüredtől 45 km-re helyezkedik el. Két, országos mellékút megy keresztül a falun, illetve kiszolgáló utak állnak még rendelkezésre, ha a szomszédos települések felől akarjuk megközelíteni. Környezetügyi szempontból a közigazgatási-földrajzi elhelyezkedés többek közt

³ A kutatás hipotéziseire és módszereire ld. Fodor László – Barta Attila – Fónai Mihály – Bányai Orsolya: Települési környezetvédelem Magyarországon: Egy kutatás előfeltevései. *Tér és Társadalom* 2016/3, 19–39.

⁴ Az önkormányzati alapadatokat a Belügyminisztérium bocsátotta rendelkezésünkre.

azért jelentős körülmény, mert míg a település tömegközlekedését a Borsod Volán Zrt. biztosítja (vasúttal Egerig, Mezőkövesdig jutunk), addig pl. a települési hulladékgazdálkodási közszolgáltatást Jász-Nagykun-Szolnok megyei cég (az NHSZ Tisza Nonprofit Kft., Tiszafüred),⁵ a víz- illetve szennyvízkezelési közszolgáltatást pedig Heves megyei székhelyű cég (a Heves Megyei Vízmű ZRt., Eger)⁶ látja el. *A közszolgáltatások nyújtása tehát nem igazodik a megyehatárokhoz, s az önkormányzatnak külön oda kell figyelnie az egyes közszolgáltatók közötti együttműködés elősegítésére (ezt pl. a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződés kifejezetten rögzíti is, az önkormányzat kötelezettségeként). Ebből egyúttal az is következik, hogy míg általában a környezethasználatokat a területileg illetékes hatóságok felügyelik, addig a közszolgáltatók tevékenysége felett a környezetvédelmi, vízügyi, katasztrófavédelmi, közegészségügyi, stb. hatósági felügyeletet több megyei kormányhivatal látja el.*

A település természetföldrajzi adottságairól sokat elárul a *megye területrendezési terve*.⁷ A település határának egyes részei az ökológiai folyosó, míg mások a pufferzóna kategóriájába tartoznak (magterületek nincsenek). A település területe vízerózióknak kitett. Bár jelentős az erdőgazdálkodás, csekély mértékben vannak kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek. Kiváló minőségű szántó nincs, a szőlők esetében viszont a termőhelyi adottságok a Tokaj-hegyaljai területekével vetekszenek (utóbbiról már a településfejlesztési koncepció emlékezik meg). A település területének északi fele és közvetlen környezete kiemelten érzékeny felszín-alatti vízminőség-védelmi terület. A teljes terület országos jelentőségű tájképvédelmi övezetbe, s egyben kiemelten fontos érzékeny természeti terület övezetbe tartozik. Borvidéki térséghez tartozik, nitrátérzékeny terület, védendő szerkezetű település, fokozottan érzékeny települési terület. Gyógyhely, a Mátra-Bükk üdülőkörzet része, szélerőmű-telepítéshez vizsgálat alá vonható a déli területe. (És persze az is érdekes lehet, hogy hol nem szerepel Bogács: pl. a belvízjárta, szélerózióknak kitett területek, földtani veszélyforrás területe, védett vagy védelemre tervezett természeti területek, Natura 2000, tervezett úthálózati elemek területei, stb.)

A helyi *településfejlesztési koncepció* (2007) immár közel egy évtizedes állapotokat tükrözően, de a legátfogóbb módon mutatja be a település adottságait, ideértve a természeti kincseket, az épített és a természeti környezet állapotát. Kiemeli a gazdag morfológiájú tájat, a települést árszelő utak csillagszerkezetét (kisebb jelentőségű utak valamennyi szomszédos település felé vezetnek), a külterületi térhasználat erősen mozaikos szerkezetét, a természeti kincsek gazdagságát, s egyben az azokkal való takarékosabb gazdálkodás igényét. Veszélyként értékeli a termálvíz-kutak hidrogeológiai védőidom-védelmének

⁵ A jelenleg hatályos hulladékkezelési közszolgáltatási szerződést 2014. június 24-én, 10 évre kötötték: http://nhsztisza.hu/doc/bogacs_hksz.pdf (2016. október 6.).

⁶ Üzletszabályzata: http://www.hmvizmurt.hu/files/Uzletszabalyzat_20130419_kiadott.pdf (2016. október 6.). 2010-ig a Dél-Borsodi Víz- és Csatornamű Kft. volt a közszolgáltató, amely akkor beolvadt a jogutód gazdálkodó szervezetbe, ami többek közt a lakossági díjak csökkenésével járt együtt (erről a fogyasztók külön tájékoztatást kaptak a szolgáltatótól).

⁷ A BAZ megyei önkormányzat 10/2009. (V. 5.) rendelete, http://www.baz.hu/content.php?cid=cont_4a1a6bf574bfd0.82242802 (2016. október 6.).

hiányát, a növekvő környezetszennyezést, a talaj romló állapotát. Mivel a település területe érzékeny természeti terület, s részben a Bükki Nemzeti Park védőzónájához tartozik, a koncepció nagy figyelmet szentel az agrár-környezetgazdálkodásnak.

A koncepció úgy látja, hogy nem elég egységes a településkép, hiányzik a településközpont (főtér), sok az engedély nélkül emelt objektum, rendezetlen közterület – bőven akad tehát önkormányzati feladat az épített környezet védelme körében – ami igaz ma is.

A koncepció természetvédelmi része erősségként említi a fellelhető értékeket (kaptárkő, a patakmedrek esetén az ökológiai hálózat elemeinek megléte, természetközeli állapotú élőhelyek léte. Gyengeség ugyanakkor, amit ma is meg kell erősítenünk, hogy nincs a településen védett terület (helyi védelmet a koncepció is csak a pincesorra javasolt, illetve az országos védelem elrendeléséig a kaptárkörre), beszűkültek az ökológiai folyosók, a kőbányákat nem rekultiválták, nem jellemző a környezetkímélő gazdálkodás, az utak környezetének rendezése hiányos (megjegyzés: időközben a Szoros-pataki víztározónál a közúthoz béka-alagút épült, itt korábban tömegesen pusztultak el a kétéltűek). Veszélyforrás, hogy nincs értéktár, vagyis a természeti értékeket nem is mérték fel.

A környezetvédelmi rész swot-analízise erősségként értékeli a komolyabb szennyezőforrások hiányát, az alacsony szennyezettséget, a teljes közművesítettséget (ami azonban, mint látni fogjuk, a valóságban nem áll fenn még ma sem), illetve a szervezett hulladékgyűjtés és a szennyvíztisztító mű létét. Gyengeség a települési környezetvédelmi program hiánya, amit 9 évvel később mi is megállapíthatunk, az intenzív (vegyszereket, rossz talajművelési módokat alkalmazó) mezőgazdaság, a termálvíz-bázis védelmének a hiánya, a patakok használt termálvíz-terhelése, a rekultivatlan bányák tájsebei, a lakosság környezeti nevelésének hiánya, a szelektív hulladékgyűjtés (azóta jelentős részben orvosolt) hiánya, a felszíni vizek védősávjainak a hiánya (a helyi rendeletek előírják, pl. a patakmeder fenntartási sávjának szabadon hagyását, de ma is látható a terepen, hogy ezt az ingatlantulajdonosok nem tartják tiszteletben). Több lehetőséget is említ a koncepció, amelyek közül egyeseket (pl. a központilag előírt szelektív gyűjtés bevezetését) az önkormányzat szem előtt tart, másokról (csatlakozás a Local Agenda mozgalomhoz, környezetvédelmi program készítése) megfelelnek.

A helyi dokumentumok áttekintése alapján a település *legjelentősebb környezethasználatát* a kénés gyógyvíz hasznosítása – első sorban a *termálfürdő*⁸ vízhasználata, – illetve az *idegenforgalommal együtt járó terhelés* jelenti.⁹ A 76 °C hőmérsékletű gyógyvizet 1955-ben, olajkutatás közben találták, de a fürdőt csak a '70-es évektől építették ki (addig egyetlen medencéje volt, megfelelő infrastruktúra nélkül). Jelenleg 6 medencét üzemeltetnek a 2001-től hivatalosan is gyógyvíznek

⁸ <http://www.bogacsitermalfurdo.hu/> (2016. október 6.).

⁹ Maga a fürdő 3.500 vendég fogadására képes naponta, bár teljes kapacitással csak a fürdési szezonban üzemel; jelentős a minősített magánszálláshelyek száma, és a településnek üdülőövezete is van. <http://www.mezokovesdiregio.hu/index.php?module=static&target=view&id=144> (2016. október 6.).

minősített természeti kincssel, és a strand területén további 3, különböző méretű medence működik még (gyermeknek, úszóknak). 1997-től már (fűtésre, vízmelegítésre) csekély részben hasznosítják a hulladékhot is (a 76 °C fokos vizet hűteni kell a felhasználáshoz, de az elhasznált víznek is van/lenne még hasznosítható hője; jelenleg – pályázati források függvényében – annak további hasznosítását tervezik.). A fürdő 1993-ban került a helyi önkormányzat kezelésébe, amely azt jelenleg bérleti jogviszony alapján, a saját tulajdonú Bogácsi Thermálfürdő Kft. révén üzemelteti (a cégnek 2015-ben a nettó árbevétele megközelítette a 450 millió forintot).¹⁰ A fürdőfejlesztéseket az önkormányzat finanszírozza, de a fürdő bevételeiből biztosítják az önkormányzati segélyeket is.

Az idegenforgalom számára nem csak a közelmúltban felújított, s egyre bővülő szolgáltatásokat nyújtó fürdő vonzó, hanem a Szoros-pataki víztározó (a patak völgyzárógátas duzzasztásával létesített, 26 ha felületű záportározó, amit eredetileg mezőgazdasági célokra is használtak, mára viszont horgásztó, amit a turisták is látogatnak), a „Cserépi pincesor” borospincéi s szórakozóhelyei, a magas látogatottságú rendezvények,¹¹ illetve maga a változatos táj is. A településkép szép, a középkori alapokra épített, római katolikus templom műemlék. Tájháza, lepke múzeuma is van Bogácsnak, határában a Hintóvölgyben található egy ötfülkés kaptárkő (védett természeti emlék, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe tartozik¹²).

A településhez tartoznak szántóföldek is, de a mezőgazdaságban inkább az *erdőgazdálkodás*¹³ és a *szőlőtermesztés illetve bortermelés a meghatározó*. (Az egyéni gazdálkodás nem jellemző, nagyobb agrárvállalkozásként az erdőket kezelő Egererdő Erdészeti Zrt., illetve a mezőgazdasági termelést 80%-ban végző Hór-Agro Zrt. említendő.) A lakosok a helybeni (az idegenforgalomra is támaszkodó) közvetlen értékesítés lehetőségével élve kertészkednek (többnyire belterületen, mert gyümölcsösök nincsenek a faluban), de házi készítésű, feldolgozott termékek is megjelennek a fürdő melletti árusítóhelyen és a kapualjakban. A település határában több bányatelek (kőbánya) is van, ezek egyikén (több évvel a bánya tényleges felhagyása után) jelenleg a tájrendezéshez szükséges ásványianyag-kitermelés engedélyezése van folyamatban a megyei kormányhivatal előtt.¹⁴

A településen tucatnyi, kisebb jelentőségű környezethasználat is zajlik, amely telepengedélyhez kötött.¹⁵ Ezek zöme (pl. a hulladékkezelés kivételével)

¹⁰ <http://ceginformacio.creditreform.hu/cr9310925868> (2016. október 6.).

¹¹ Borsod-Abaúj-Zemplén megye környezetvédelmi programja 1999, Miskolc, 11, 137, 165, 169. A programban Bogács több ízben is szerepel, első sorban jelentős (felerésznt nemzetközi) idegenforgalma, az immár a mezőkövesdi Zsóry-fürdő népszerűségével vetekedő gyógyfürdője miatt. Arról is megemlékezik a megyei program, hogy a település méretéhez képest komoly és színvonalas programokat (fesztiválokat, versenyeket) szerveznek itt.

http://www.baz.hu/content/cont_4abb38f522754.51190628/kvp.pdf (2016. október 6.).

¹² http://www.termeszvetvedelem.hu/_user/browser/File/Vedelemre_tervezett/Bogacs_Hinto_volgy_tajekoztato.pdf (2016. október 6.).

¹³ 635 ha terület az erdő, amiből 502 ha rendeltetése gazdasági, 117 ha területé védelmi. <http://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/105215/felsotarkanyi.pdf/002ce58b-a617-4f14-ba75-ca5bff1eb00a>

¹⁴ <http://emiktf.hu/Ugyfelinf/engedelyek/doc/BO-16-11836-2016.pdf> (2016. október 6.).

¹⁵ http://bogacs.hu/index.php/hu/?option=com_phocadownload&view=category&id=7:jegyzkoenyvek

belterületen zajlik, köztük gépjárműjavítás, kőmegmunkálás, gipsz- és cementtermékek gyártása, textiltermékek, műanyag csomagolóeszközök gyártása szerepel. A településen üzemanyagtöltő állomás is van (amely inkább csak addig okozott konfliktust, míg – éveken keresztül – nem működött).

A környezethasználatok áttekintése alapján napnál világosabb, hogy *a település nagymértékben támaszkodik természeti és épített környezete adottságaira, s ezért egyben evidens érdeke azok védelme is.*

2. Környezeti problémák, konfliktusok az önkormányzat gyakorlatában

Valamennyi településen felmerül legalább néhány környezeti probléma kezelésének igénye, hiszen pl. hulladék és szennyvíz, bizonyos zaj- és levegőterhelés mindenütt keletkezik. Az alábbiakban néhány ilyen konfliktusos területre térünk ki.

2.1. Vízállomány (termálvíz, szennyvíz, a patakok helyzete). Első helyen a termálvízről szükséges szólni. Az önkormányzat a termálvízzel kapcsolatos környezeti problémák egy részével nem foglalkozik, különösen azért, mert e tekintetben inkább hosszú távon felmerülő kérdésekről, mintsem mai, helyi társadalmi konfliktusokról van szó. A hasznosításnak inkább csak a pozitív hozadéka, további lehetősége jelenik meg a helyi kommunikációban. Ez egybevág azzal, hogy az önkormányzatnak szabályozási vagy hatósági hatásköre a felszín alatti vizek védelmére nincsen (a felszín alatti víz védelme érdekében, az illetékes hatóságok által hozott hatósági intézkedésekre, vízjogi engedélyekre utalás sincs a helyi dokumentumokban). Ugyanakkor a termálvíz hatékonyabb felhasználása folyamatosan napirenden tartott igény. Egyrészt az energiaellátásban több szerepet szánunk a hőhasznosításnak (pályázati források függvényében); ezért írták alá, pl. 2011-ben az „Energetikai Közösség” létrehozásáról szóló dokumentumot, végeztek energetikai méréseket, készítettek tanulmányt a hasznosítás lehetőségeiről, fogadtak el fenntartható energia akciótervet (a megyében 18 ilyen település van mindössze). Másrészt felmerül a takarékoság egy súlyos pénzügyi teherrel összefüggésben is, amitől az önkormányzat évek óta szeretne megszabadulni. Egy korábbi ingatlanvásárlás (2005, Jurta-épületek) kapcsán ugyanis az önkormányzatnak többtíz-millió adóssága keletkezett, amit a termálfürdő részben átvállalt (2009), s azt melegített és termálvízzel (rendkívül nyomott áron történő elszámolás mellett) teljesíti a hitelezőnek, aki nem mutatkozik együttműködőnek. (Termálvizet egyébként másoknak is értékesít a fürdővállalat.)

A háztartási szennyvíz közüzemi csatornán való elvezetése és megfelelő tisztítása hazánkban ma még több mint ezer kistelepülésen nem megoldott, s ezek egy jelentékeny része éppen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található.¹⁶ Mint az önkormányzati dokumentumokból kiderül, Bogácson is van olyan településrész,

2011&Itemid=88 (2016. október 6.).

¹⁶ Magyarország 2015, KSH, Budapest, 2016, 172.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2015.pdf> (2016. október 6.).

ahol nincs közművesítés. Ez a probléma szorosan összefügg a helyi roma kisebbség helyzetével (ld. alább).

Bogácson a Heves Megyei Vízmű Zrt. végzi a feladatot, mégpedig Dél-borsodi Üzemegységében, éppen Bogácson, további négy település (Bükkzsérc, Cserépfalu, Cserépváralja, Tard) szennyvizével együtt kezelve a helyben keletkezett szennyvizet. A létesítmény a település iparterületén, külterületen helyezkedik el, így üzemelése különösebb problémát a lakosság részéről nem vet fel.¹⁷ A vízmű tájékoztatása szerint a korszerű tisztítási technológia során biológiai foszfor- és nitrogéneltávolítás is történik, ami lehetővé teszi a tisztított szennyvíznek a Hór-patakba történő bevezetését.¹⁸ Ugyanakkor (pl. a 2008-as településfejlesztési koncepció szerint) a patakok vizének minősége különböző okokból (amelyek közt a használt termásvíz kibocsátása is szerepel, amit a helyszínen járva is tapasztalhatunk) nem megfelelő.

A vizek állapotát érintette az ún. „Csapadékvizes-projekt,” vagyis a csapadékvíz-elvezetés szabályozása, pl. a Hór patak medrének burkolása révén, jelentős támogatással, amely 2015-ben zárult. Hátterében a 2010-es évben bekövetkezett árvíz, s az azáltal a belterületi ingatlanokban okozott károk álltak. Megjegyzendő, hogy a felszíni vizek jó állapotára vonatkozó követelményekhez ezzel nem sikerült közelebb kerülni, hiszen a településen átfolyó patakok medre szabályozott, nem természetes (csak néhol látunk kanyargó, burkolatlan medret, burjánzó növényzettel a parton, és pisztrángokkal a vízben, egyébként többnyire kikövezett-kibetonozott teknőben futnak le a patakok, s hogy egy harmadik jellemző állapotot is említsünk, néhol akadályozott a víz lefolyása, és az algás vízben szemét, pl. sok üres üveg lebeg).

A településen szolgáltatott ivóvíz minősége jó (határérték feletti érték és egyéb kifogásolt paraméter sincs.)¹⁹

2.2. Hulladék. A települési szilárd hulladékot a közszolgáltató elszállítja a településről, s a Tisza-tavi Hulladékkezelő Központban kezeli.²⁰ A közszolgáltatás ellátásához szükséges infrastruktúrát részben az önkormányzat biztosítja (2026 végéig tartó, bérleti jogviszony keretében, amit az önkormányzat még a jogelőd Remondis Tisza Kft.-vel létesített). A hulladék első sorban a településtisztaság, településképző szempontjából érzékeny kérdés Bogácson, legyen szó elhanyagolt ingatlanokról vagy szemetes közterületről. Sok a panasz arra, hogy az ingatlanulajdonosok nem teljesítik kötelezettségeiket, s az önkormányzatnak kell azt pótolnia. A köztemető parkolójának a parkolójához nem veszélyes hulladékot („kő, föld”) szállítják az önkormányzat (2016), a költségek kímélése céljából. Nem egyértelmű, hogy ez megfelel-e a hulladékgazdálkodás szabályainak.

¹⁷ Az agglomeráció szennyvízterhelése egyébként kb. 5700 LE, a központi jogszabály szerint pedig a szennyvíztisztítót fejleszteni szükséges. A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet 1. sz. melléklet 5. táblázata.

¹⁸ <http://www.hmvmur.hu/szolgáltatásaink/szennyvizelvezetes-es-tisztitas> (2016. október 6.).

¹⁹ <http://oki.wesper.hu/> (2016. október 6.).

²⁰ 2001-ben az egri kistérség (Heves megyei) településeinek közös környezetvédelmi programja szerint 2001-ben még Noszvajra szállították a település hulladékát, az ottani lerakóba. http://www.eger-regio.hu/images/dokumentumok/alaprogramok/korved_helyzetfelfemes.pdf (2016. október 6.).

2.3. Zajterhelés. A települést átszeli két mellékút, amelyek közül a forgalmasabb a Mezőkövesdet és Egert összekötő. Az előforduló útburkolati hibák miatt esetenként a lakók panaszkodnak zajterhelésre (de újabban a forgalomlassítás igénye is felmerült néhány utcában, amire az önkormányzat jelenleg keresi a megoldást). A zaj tekintetében azonban nem ez, hanem a szórakozóhelyek éjszakai nyitva tartása, és különösen a pincesoron szolgáltatott zene okoz valódi problémát.

Az önkormányzatnak egyébként a zajvédelem szabályozására 2011-ig külön rendelete volt – a zaj- és rezgésvédelemről szóló 7/2005. (04.28.) önkormányzati rendelet – amit a központi előírások változása miatt módosítani kellett. (Megjegyzés: a módosítás szükségességére – törvényellenes módon – csak több éves késéssel eszméltek rá, amikor az is kiderült, hogy a településen a központi előírást egyáltalán nem tartották be.) A módosítást célzó javaslat tárgyalásakor azonban felmerült, hogy a vendéglátóhelyek kültéri zeneszolgáltatásának a korlátozása immár kormányrendelet hatálya alá tartozik, s ezért helyi szabályozásra nincs szükség. (Más álláspont a szabályozás fenntartása mellett szólt, konkrét időkorlátok rögzítésével.) Hosszas vita után végül hatályon kívül helyezték a helyi rendeletet.

A központi szabályozás betartatása ma is nehéz (esetenként a rendőrség közreműködését is kérni kell hozzá, és arra is volt példa, hogy a lakosok egy vendéglátóhely engedélyezésének megtagadására petíciót nyújtottak be), és egyáltalán nem oldja meg a pincesoron szolgáltatott zene miatt jelentkező, kiélezett konfliktusokat (korábban a polgármestert tettelegesen is bántalmazták a probléma miatt), lévén ez esetben külterületről szó (amely ugyanakkor közel fekszik a lakott belterülethez). Az önkormányzat konfliktuskezelési igyekezetét jól mutatja, hogy bár már nincs külön zajvédelmi rendelet, több különböző tárgyú rendeletbe is beiktattak zajvédelmi előírást, amelyet időről-időre szigorítanak (törekedve a kompromisszumokra), igyekeznek közvetíteni, ellenőrizni (részben a közterület-felügyelet révén), stb., amivel az utóbbi időben el is értek némi eredményt (pl. a zene továbbra is túl hangos, de korábban hagyják abba a szolgáltatását az előző időszakhoz képest).

A konfliktus bizonyos fejlesztéseknek is akadályos lehet. 2016-ban, pl. felmerült a település egy részének a gyógyhelyé minősítése, ami azonban szigorú zajvédelmi határértékek betartását követelné meg. Ez a pincesor vendégeinek az elvesztésével fenyeget, a képviselőtestület mégis a folyamat elindításáról döntött, azzal megbízva a fürdő üzemeltetőjét.

2.4. Levegővédelem. A levegőt (időszakosan változó intenzitással) főként a lakóházak fűtésének égéstermékei terhelik, ami mellett a kerti (közterületi zöld) hulladékok elégetése, csekély részben a közúti közlekedés játszik szerepet. Helyi konfliktusként főként a hulladékégetés jelenik meg, ami azért is probléma, mert az önkormányzatnak csekély a komposztálási kapacitása. 2015-ben, egyes rendeletek módosítása kapcsán is felmerült, hogy komolyabban kellene kezelni a hulladékégetés kérdését (ekkor terjesztették ki a tilalmat szeptemberről október közepéig).

2.5. Az épített környezet védelme. Az építkezések első sorban a településkép, illetve a pincesor egységes képének a megőrzése²¹ szempontjából érdekesek számunkra. Mint az általános környezeti mutatókból kiderült, e tekintetben is érzékeny terület Bogácsé. Alább látni fogjuk, milyen törekvéseket érvényesít rendeleteiben az önkormányzat, itt most csak azt emeljük ki, hogy sajnos számos építkezésre szabálytalanul, engedély nélkül vagy attól eltérően kerül sor. Az engedélyköteles építkezések körének törvényi csökkentése is szerepet játszhat abban, hogy egyre több a panasz a lakosság (pl. a szomszédok) részéről, amit az önkormányzat a mezőkövesdi, első fokú építési hatósághoz irányítással hárít el (az önkormányzatnak illetve a hivatalnak valóban nincs hatósági jogköre, a problémák ide azért kerülnek, mert részben önkormányzati támogatással valósulnak meg az érintett építkezések).

2.6. A helyi roma népesség környezeti problémái. Környezeti rasszizmusról abban az értelemben nem beszélhetünk Bogácscon, hogy valamilyen környezetterhelő beruházást telepítettek volna a túlnyomóan romák lakta településrészre (amit telepnek a helyi dokumentumok kifejezetten nem hívnak, annak ellenére, hogy jelentős része gyakorlatilag elkülönül a település többi részétől, és hogy néhány évtizede telepítették ide a romákat a falunak egy az idegenforgalom szempontjából frekvenciátalibb részéről). Sajátos környezeti, nevesül környezet-egészségügyi és köztisztasági problémái azonban vannak a kb. 500 fős kisebbségnek. A *település esélyegyenlőségi programja* (2015. 10. 29.)²² a község értékei (mint az esélyegyenlőség, szociális érzékenység, tolerancia, stb.) közt kiemeli a környezetvédelmet, környezettudatosságot is, ami azonban itt érvényesül legkevésbé. A romák 80%-a komfort nélküli lakásban vagy nem is lakásnak minősülő (nem is engedélyezett, mellék-) épületben él, a Zöldfa, Béke és József Attila utcákban. A Zöldfa utca környezet-egészségügyi és esztétikai szempontból a legrosszabb helyzetű, még a közművesítés sem teljesen megoldott, csak áram van. E terület lakói kapják a szociális tűzifa-támogatás jelentős részét, de a hulladékkal való fűtés, főzés is előfordul, vagyis a környék levegőminősége is időnként kifogásolható. Szennyvízkezelés nincs, ivóvíz csak közutakból (a legutóbbi képviselőtestületi ülésen határozták el, hogy legalább az udvarokra bevezetik a vizet, egy-egy fagyázó csappal – ettől a higiénés viszonyok javulását várják).²³ Mindössze a járdák szilárd burkolása és hidak építése terén ért el részeredményeket az önkormányzat a közelmúltban (nemrég pl. a József Attila utca burkolatának javítása merült fel egy szakaszon, mert oda még a mentő sem tud kimenni). Mindhárom érintett utcában kevesen veszik igénybe a kötelező hulladékgazdálkodási közszolgáltatást. A korábbi években gyakran milliókat költött az önkormányzat arra, hogy a környék közterületeit a felhalmozódott hulladéktól

²¹ Emiatt korábban a Cserépi úti pincesorra változtatási tilalmat rendeltek el, majd e területre külön környezetrendezési és szabályozási terv készült azzal a szándékkal, hogy ahhoz igazítják a helyi építési, közterület-használati tárgyú előírásokat.

²² <http://bogacs.hu/index.php/hu/onkormanyzat/dokumentumtar/category/7-egyeb-dokumentumok> (2016. október 6.).

²³ A szennyvíz szóba sem került egyébként, ld. az önkormányzat 109/2016. (VIII. 25.) sz. határozatát (illetve a testületi jegyzőkönyvet).

megtisztítsák, amit mára viszont (túlnyomóan roma származású) közmunkásokkal végeztetnek el. Megoldást a program az infrastruktúra fejlesztését lehetővé tevő pályázati lehetőségek figyelemmel kísérésétől vár, illetve megemlíti, hogy a fiatalabbak már többet tesznek a környezetükért.

3. Az önkormányzat lehetőségeinek, eszközeinek áttekintése a gyakorlat alapján

Az önkormányzat meghatározó szereplője a helyi közösség életének, és ez a környezetvédelemre is igaz. Lehetőségeinek, eszközeinek a köre még ma is széles, jogi jellege ugyanakkor igen változatos. Ebben a pontban az eszközök katalógusát adjuk csupán, mégpedig kifejezetten a helyi gyakorlat tanulmányozása alapján. Így valójában már itt is helyi sajátosságokról beszélhetünk, noha a részleteket több eszköz esetében is csak alább bontjuk ki.

Ami az önkormányzat szervezetét illeti, a képviselőtestületnek *környezetvédelmi bizottsága nincs*, környezeti kérdésekkel leginkább az idegenforgalmi és területfejlesztési bizottság foglalkozik, ami mellett kisebb részben más bizottságok is gyakorolnak jogköröket, pl. az ellenézés terén (ld. alább).

Az alábbiakban külön is áttekintjük majd a helyi rendeleteket; itt azokkal kapcsolatban csupán a *szabályozási hatáskör* létét említjük meg azzal a megjegyzéssel, hogy ez a kompetencia folyamatosan változik, *s az utóbbi években csökkent, ami többször is nehéz helyzetbe hozta az önkormányzatot*. Így, pl. (amint azt a képviselőtestület jegyzőkönyvei elárulják) 2012-ben a szabálysértési törvény változása (a rendeletalkotási jogkör és a jegyzői hatáskör elvonása) miatt az önkormányzat nem tudta saját előírásait kikényszeríteni (ezt azóta valamelyest pótolják a közösségi együttélés szabályai, illetve a megszegésük esetén alkalmazható szankciók). Az évtized elején még az önkormányzatok szabályozhatták több közszolgáltatás díjait, de 2012-ben pl. a hulladékkezelési közszolgáltatás központi szabályai megváltoztak, így a helyi rendelet törvényellenessé vált, s egy éven belül többször is módosítani kellett. 2012-ben az állattartás helyi szabályait hatályon kívül kellett helyezni, a testületi ülésen pedig az is felmerült, hogy a központi előírás nem veszi figyelembe a sajátos helyi igényeket.

A *közszolgáltatások szervezése* is meghatározó eszköz. Az ezekkel kapcsolatos *helyi szabályokról, szerződésekről*, a közszolgáltatások legfontosabb helyi sajátosságairól alább esik majd szó.

Fontos eszköz a *stratégiaalkotás* is. Ennek különböző területei vannak, a vagyongazdálkodástól a településrendezésen át az esélyegyenlőségig, turisztikai fürdő- és szállásfejlesztési, illetve energetikai fejlesztésekig, amelyek jelentős részében az egészséges illetve az esztétikus környezet kialakításának az igénye megjelenik. A helyi tervek környezetvédelmi szempontból érdekes, egyes elemeit a tanulmány többi részében említjük meg, itt csak azt a körülményt idézzük fel, hogy környezetvédelmi program sajnálatos módon nincs.

Az önkormányzatnak saját *vagyona* van (tulajdonában pl. építési telkek,

közterületek, középületek, néhány lakás, termőföldek, víziközmű, a hulladékkezelési közszolgáltatás ellátásához szükséges egyes eszközök, kezelésében pedig a fürdő áll), az *azzal való gazdálkodás* során az önkormányzat tulajdonképpen környezethasználó. Mint ilyen, láthatóan nem környezeti, hanem inkább gazdasági-pénzügyi szempontok szerint jár el: földjein a közmunkaprogram keretében növényeket természet, kutat ását, a közterületi dísnövényeket a patakok vizével öntözteti, stb., fejlesztéseket pedig főként a pályázati források függvényében hajt végre, takarékoságból vagy épp újabb potenciális (pl. idegenforgalmi) bevételeket célozva, károk megelőzése érdekében, vagy hogy megfeleljen a központi előírásnak. Jellemző, hogy a gazdálkodás szempontjait rögzítő 122/2013. (II. 21.) képviselőtestületi határozatban – a *közép- és hosszútávú vagyongazdálkodási tervben* – kifejezetten környezeti szempontok (bár az Alaptörvénynek a nemzeti vagyonnal kapcsolatos értelmeihez jól illeszkednének) nem jelennek meg. A saját vagyon hatékonyabb felhasználása érdekében ugyanakkor a terv a *pályázati lehetőségek kiaknázását* is előírja, ahol közvetve – konkrétan a megújuló energia hasznosítása vonatkozásában – a környezet is némi szerephez jut. Hosszú távon egyébként az önkormányzat a saját intézményeinek az energiaellátását megújuló energiaellátásra alapozottan, önellátással képzei el (ebben a napenergia mellett a termálhő hasznosítása is szerepel). Amennyiben ez megvalósul (itt főleg a napelemekre gondolunk), példaértékű lehet a helyi közösség előtt. Az eszközök közt szerepelhet tehát a *példamutatás* is. Az önkormányzat *biztosít területet* a szelektív hulladékgyűjtő pontokon az edényzet kihelyezéséhez.

A fürdővel kapcsolatban az önkormányzat *ellenőrzési jogosítványai* érdemelnek említést, amelyeket a testület bizottságaként működő felügyelőbizottság gyakorol (pl. 2011-ben új ügyvezetőt neveznek ki, aki geológus, környezettechnológiai szakmérnök, gépészmérnöki tanulmányokat folytat; az átadás kapcsán számos hiányosság korrigálásáról döntenek, amelyek egy része nem csak gazdálkodási, hanem környezetvédelmi szempontból is érdekes, pl. a vegyszerhasználat terén.)

A vagyonnal kapcsolatban még egy körülmény említendő: a közszolgáltatásokhoz kapcsolódó vagyonhoz határozottan ragaszkodik az önkormányzat. (Így, pl. kiállt a víziközmű-vagyon megtartása mellett, és a hulladékgazdálkodási közszolgáltató tiszafüredi ingatlanában is része van, amire mintegy 2 évvel ezelőtt vételi ajánlatot kapott, de azt nem fogadta el, nem idegenítette el a részét.)

A környezet alakításában és védelmében egyaránt meghatározóak a *fejlesztések, beruházások*, amelyekre kisebb részben saját bevételekből, nagyobb részben pedig központi pályázati forrásokból kerülhet sor. A képviselők rendszeresen *ellátogatnak más településekre*, hogy tanulmányozzák az ottani fejlesztéseket, példákat (pl. Újszilvás – napelemek). Az önkormányzat hivatalában szinte mindig készül valamilyen *pályázat*, legutóbb, 2016 nyarán pl. pályázatot nyújtottak be a szennyvízkezelés korszerűsítésére (KEFOP). Korábban többek között az iskolaépület energetikai korszerűsítésére, napelemek felszerelésére, a szennyvíztelep korszerűsítésére, az ún. csapadékvíz-projektre nyert el támogatást az önkormányzat. A „helyi és térségi vízvédelmi rendszerek fejlesztései” körében

beadott (ROP) pályázat is támogatást nyert, de *településőrt* is csak így tudtak foglalkoztatni.

Jelenleg két *közterület-felügyelőt* alkalmaznak, ami számos, részint együttélési, részint kifejezetten környezetvédelmi előírás *ellenőrzését, szankcionálását* teszi realitássá.

Egyébként az önkormányzat, pl. a zajvédelmi előírások betartásának az ellenőrzésére *mérőeszközzel is rendelkezik*, de a képviselők és a hivatal munkatársai esetenként a közterület-használatot, a fejlesztések kivitelezését is ellenőrzik. A lakosok telkének rendezettségét a testület szociális bizottsága ellenőrzi.

Számos ponton kapcsolódik a környezetvédelemhez a *közterületek használata*, amire vonatkozóan nem csak a *szabályozási lehetőség*, hanem a *hatósági szerződés* is feltételek kikötését teszi lehetővé. Pl. a fürdő közelében közterületet engednek használni, illetve adnak bérbe rendszeresen „mutatványosi” (vidámparki) tevékenységre. Évek óta autós találkozók is tartanak itt közterületen, melyek során többek közt „gumiégetésre” kerül sor.²⁴ Vitatható módon mindössze annyit kötnek ki, hogy az esetlegesen okozott kárt helyre kell állítani, s emlékeztetik a szervezőt az esetlegesen szükséges, további engedélyek beszerzésére.

Mivel a település jelentős bevételi forrása az idegenforgalom, különös figyelmet fordítanak a település tisztántartására. A kisebb problémákra (mint a burkolathibák, átereszek elzáródása, gyomosodás, szemét) megoldást részben a *közmunka program* keretében keresnek (az átlagosan mintegy 100 közfoglalkoztatott közel fele dolgozik ezen a területen).

Az önkormányzatnak feladatai ellátásában partnerei is akadnak, külön meg kell tehát emlékezni az *együttműködésről*. A hulladékkezelési közszolgáltatást biztosító cég életre hívásában, pl. számos önkormányzattal működött együtt Bogács. A Mezőkövesdi Többcélú Kistérségi Társulás keretében jelenik meg, pl. az állati hulladékok gyűjtésének és ártalmatlanításának a közös szervezése. Fontos partnerek a közszolgáltatók, a két nagy agrárcég és az állami közútkezelő is (gyakori panaszok forrása az állami tulajdonú úttest rossz állapota, ami többek közt a lakók nyugalma zavaró zajterhelés forrása; az önkormányzat ezért időről időre *megkeresi a közútkezelőt*, hogy az intézkedjen a kátyúzásról). Esetenként valamely hatóság lép fel kezdeményezőleg az önkormányzatnál (mint tette azt a pincesori illemhely létesítése érdekében a népegészségügyi hatóság).

A településen *több civil szervezet* is működik, amelyik a környezetállapot megőrzését, javítását is szem előtt tartja. (Persze a többség inkább kulturális tevékenységet folytat, ezeket 2016-ban 12 millió forinttal tudta támogatni az önkormányzat. Nem helyi, hanem mezőkövesdi székhelyű a horgászegyesület, amelyik kezeli a Szoros-pataki víztározót, s ennek keretében gondoskodik, pl. a terület tisztántartásáról – az önkormányzat ezzel is együttműködik, pl. horgászversenyek szervezésében.) Egyébként inkább kulturális, hagyományőrző egyesületeket tartunk számon a településen, amelyeket 2016-ban 12 millió forinttal

²⁴ Némely alkalommal erősen megkérdőjelezhető, miért engednek ilyen rendezvényt fürdési szezon elején a fürdő parkolójában megrendezni. Egy szemléletes példa az interneten elérhető számos felvételtől: https://www.youtube.com/watch?v=_jW7fEEB8jQ (2016. október 6.).

tudott támogatni az önkormányzatot. Ilyen, pl. a Bogácsért Turisztikai Egyesület. Intézményesített a szerepvállalása az önkormányzati alapítású Bogács Községért *Közalapítványnak*, amelynek kifejezetten is célja a község tisztaságának megőrzése, parkosítása, rendezése.²⁵ Az *idegenforgalmi adó* egy részét pályázati alapon a közalapítvány osztja vissza, pl. a szálláshelyek korszerűsítésére, virágosításra, ami nem mellesleg javítja a befizetési hajlandóságot. Kurátorai alkalmanként felméri a település környezetét (utak, közterületi hulladékgyűjtő edények állapotát, utcaképet), s jelzik az önkormányzatnak a feltárt problémákat (kátyúkat, a közbécsé hiányát, a szemetes területeket, stb.), amelyek a képviselőtestület elé, illetve *falugyűlés elé is kerülnek*. Az évente megtartott, falugyűléssel egybekötött *közmeghallgatás* egyébként is felszínre hoz – többek közt környezeti – problémákat a lakosok részéről (pl. hulladéklerakás a patakmederben, úszó halfejek a patakban egy rendezvény után, fakivágások a fürdő területén vagy a parkolók kialakításakor, eltűnt gólyafészkek). A lakosokat, üdülőtulajdonosokat is bevonják a közterületek takarításába: köztisztasági akció keretében, pl. hulladékot gyűjtenek (egyik szervező a helyi lövészklub), de hirdettek már környezetszépítő versenyt is, ami a virágosítást, a lakóhely rendezettségét, tisztántartását célozta, aminek kapcsán felmerült, hogy az önkormányzatnak jobb példát kellene mutatnia.

Meghatározó helyi médium a *Bogácsi Tv.*, amely egyebek közt a képviselőtestületi üléseket is közvetíti, és közzéteszi az önkormányzat felhívásait, a közszolgáltatók tájékoztatóit. Utóbbiakat egyébként maga az önkormányzat is közzéteszi a honlapján (pl. tájékoztatás a lomtalanítás időpontjáról, a házhoz menő szelektív gyűjtés éves ütemtervéről, a hulladékégetés új szabályairól).

Időről időre igény jelentkezik arra, hogy az önkormányzat ne csak a honlapján, közmeghallgatáson vagy a helyi tévén keresztül nyújtson *tájékoztatást* a lakosságnak, hanem esetenként a közszolgáltatókkal közösen tartott fórumokon (pl. szolgáltató-váltás, jogszabályváltozások esetén). Ezek az önkormányzat részéről néha kiegészülnek a *közvetítés, mediáció* eszközeivel, amennyiben az adott (pl. zajvédelmi) szabály mögött valamilyen kiélezett konfliktus is áll. Az eredményesség tekintetében azonban sajnos nincsenek mindig jó tapasztalatok: a falugyűléseket egyre kevesebben látogatják, a vendéglátók, pincetulajdonosok részéről pedig (akikkel, pl. 2015-ben külön leültek beszélgetni az éjszakai zeneszolgáltatás problémái miatt) csekély a hajlandóság az együttműködésre.

4. A helyi rendeletek

A község honlapján²⁶ időrendbe szedve közlik az önkormányzati rendeleteket, amelyek a Nemzeti Jogszabálytárban (Njt.)²⁷ is elérhetők. Az Njt. 62. rendeletet tart

²⁵ Ld. a Mezőkövesdi Kistérség kulturális stratégiáját.

http://mezokovesdiregio.hu/images/pdf/Mezokovesdi_Kisterseg_Kulturalis_Strategia.pdf (2016. október 6.).

²⁶ <http://bogacs.hu/index.php/hu/onkormanyzat/dokumentumtar/category/8-onkormanyzati-rendeletek> (2016. október 6.).

²⁷ http://www.njt.hu/njt.php?onkormanyzati_rendeletek (2016. október 6.).

számon, amelyek közül környezetvédelmi vonatkozása (is) van a következőknek (az alábbiakban a szabályozási tárgykör szerinti sorrendben mutatjuk be az egyes rendeleteket, az általánosabbaktól az egy-egy részproblémára vonatkozó, speciális előírásokig haladva).

4.1. Helyi építési szabályzat. A helyi építési szabályzat²⁸ az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény illetve az OTÉK mellett a Kvt. (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. tv.) előírásaira hivatkozva állapít meg követelményeket (utóbbi korántsem általános gyakorlat az önkormányzatoknál). A település változatos övezetei (a lakó- és gazdasági területeken túl kétféle üdülőövezet, az olyan speciális területek, mint a pinceövezet, a fürdő területe vagy a bányaövezet; a beépítésre nem szánt területen többek közt vízgazdálkodási terület, védőerdő, turisztikai és gazdasági erdő, stb.) jelzik a térhasználat sajátosságait.

A HÉSZ-ben *számos környezetvédelmi előírás* található. Így, pl. minden állattartó épület esetén zárt rendszerű *trágyatárolót* kell biztosítani, építési engedély pedig csak a *környezetébe igazodó létesítményre* adható, teljes *közművesítettség* biztosítása mellett. Az egyes övezetek sajátos előírásai között találjuk, hogy nem engedik a kétemeletes (illetve magasabb) és a manzárdtetős lakóházak építését, megkötik az előkert mértékét (5 m vagy a tömbre jellemző mérték), a beépítési arányokat (a településközpontban ez akár 60% is lehet, de van olyan üdülőövezeti terület, ahol csak 10%). Gazdasági területeken *„jelentős mértékű zavaró hatású építmények” engedélyezése nem lehetséges*, s egyébként is azt várják el, hogy a környezeti hatások az ingatlanhatárokon belül maradjanak. (Értelmetlen megfogalmazás, hogy „...melyek kibocsátási értékei telekhatáron túl nem terjednek...”)²⁹ E követelmények betarthatósága ugyanakkor kérdéses. Egzaktabb elvárás (a védelmi övezethez képest gyengébb követelmény, de valamiféle fizikai védelmet mégis biztosít), hogy az ilyen építményeknek legalább 15-méteres elő-, oldal- és hátsókerttel kell rendelkezniük, s az utcafronton 6 m-es sávot fásítani kell. Új pincék létesítésénél az építőanyagra vonatkozóan is megfogalmaznak „puha” elvárásokat (pl. „lehetőleg” fa, bogácsi kő).

Az erdőterületekre is vannak előírások, pl. a belterület határától, a szomolyai úttól (Jács-völgy) vagy a kaptárkőhöz vezető úttól (Hintó-völgy) számított 300 m távolságon belül *tarvágás helyett csak ritkítást enged* a HÉSZ, ez azonban *nem az önkormányzat által szabályozható tevékenység*, s a belterület nyugati oldalán a fakitermelést nem is ennek megfelelően végzik a gyakorlatban.

A mezőgazdasági területek hasznosítását is korlátozza az önkormányzat: pl. az élővízzel határos és a korlátozott hasznosítású területeken *extenzív művelést ír elő* a HÉSZ, az „extenzív területeken” pedig *a vegyszerhasználat helyi rendeleti szintű szabályozását irányozza elő* (aminek egyébként nincs nyoma a többi helyi jogszabályban). Ez a szakterület is országos jogszabályokban rendezett azonban

²⁸ Bogács Község Önkormányzata Képviselő-testületének 17/2013.(XII.20.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról.

²⁹ Ez a rendelet egyébként is sok, nyelvilag helytelen, szakmailag értelmezhetetlen, illetve az országos jogszabályok megváltozása okán törvényellenesnek tűnő előírást tartalmaz.

(van helyi hatáskör, pl. a nitrátérzékeny területek kijelölésére, de nem arra, hogy e területeken milyen szabályok érvényesíthetők). A HÉSZ csak elvétve hivatkozik az OTÉK előírásaira (pl. zöldfelületi arány), inkább a *sajátos helyi követelmények* rögzítése jellemző.

A IV. fejezet (27–34. §) „A települési környezetvédelmi előírásai” címet viseli (az épített környezet védelmét azonban nem ez, hanem a következő fejezet rendezi). Itt környezeti elemenként illetve hatótényezőként rendezve szab előírásokat az önkormányzat. Ezek egy része nagyon általános (pl. biztosítani kell a környezetszennyezés és károsítás kizárását) és esetenként felesleges (pl. amelyek szerint be kell tartani az egyes, itt megnevezett törvények és egyéb központi jogszabályok előírásait). Természetvédelem címén a rendelet *többnyire csak a táj karakterét védi* (a külterületi építmények magasságának korlátozása, a távvezetékek elhelyezhetősége kizárólag általános mezőgazdasági területen, a vízfolyások partvonalának szabadon hagyása, a tarvágás generális tilalma, stb.). A földvédelem körében (mivel itt főleg a központi jogszabályok ismétlése történik) csak egy sajátos szabály érdemel említést: a téli síkosság-mentesítésnél érdesítő illetve környezetbarát anyagok felhasználását írja elő, s a vegyszerhasználatot megtiltja. Ugyanakkor a sózásról kifejezetten nem emlékezik meg. A vizek védelme körében a központi jogszabályok mellett a hévízkutak hidrogeológiai védőidomára vonatkozó hatósági előírások betartását várja még el a helyi rendelet. A levegővédelem tekintetében megint akad előírás, ami egy törvényi előírás nyelvileg és tartalmilag is lerontott ismétlése (Kvt., mitől kell védeni a levegőt), rossz hivatkozás (a levegő védelmének egyes szabályairól szóló kormányrendelet helyett a határértékeket megállapító rendelet számát adták meg), és nyelvi gubanc is (100 m sugarú védelmi övezet helyett 100 m védelmi sugarú övezet szerepel itt, de tegyük hozzá ehhez is, hogy a kérdéskört központi jogszabály rendezi, és az az önkormányzatnak nem enged eltérő szabályozást, illetve azt is, hogy nincs szó tartalmi eltérésről, tehát a HÉSZ vonatkozó része csak egy kirakat, ráadásul – az említett hibák miatt – elég csúnya). A zajvédelmi rész központi előírásokat nevez meg. A hulladékok kapcsán az ugyancsak országos szabályozásra hivatkozó normaszövegek felett figyelemre méltó, hogy a rendelet a település területén generálisan *megtiltja a hulladék égetését* (emellett két olyan tilalom szerepel még, ami országos előírásból következik). Ez annyiban érdekes, hogy mindazon hulladéktípusok esetén, amelyekre vonatkozóan van önkormányzati szabályozási hatáskör (avar, kerti hulladék, növénytermesztés hulladéka) ezt tényleg megteheti az önkormányzat. (Más önkormányzatok azonban ezt nem itt szabályozzák, és nem véletlenül: a HÉSZ ugyanis nem általános, helyi környezetvédelmi jogszabály, hanem csak az épített környezet alakítása és védelme körébe tartozó rendelkezéseket kell tartalmaznia, figyelemmel az OTÉK-ra is.) Más kérdés, hogy ha ez valóban érvényesül(ne), akkor az ország talán legszigorúbb előírásáról lenne szó (tudomásunk szerint egyedül Budapest tiltja generálisan – teljes területén – az avar és a kerti hulladék égetését); Bogács *egyéb rendeletei azonban ennél puhább előírást adnak*, pl. az avar és kerti hulladék égetése tekintetében. A legegyszerűbb a sugárzásokról szóló rész, mert az már csak úgy utal a központi előírásokra, hogy konkrét jogszabályokat nem nevez meg.

Megjegyzés: a Kvt. rendszere alapján, ha következetes lett volna a rendeletalkotó, bizonyos élővilág-védelmi, rezgésvédelmi és egyéb előírások is lehetnének itt éppen. Mindezek szerepelhetnének egy általános környezetvédelmi rendeletben is, de olyannal a település nem rendelkezik (ilyen értelemben már itt utalnunk kell azonban arra, hogy a környezetvédelem számos követelményét a közösségi együttélés szabályai közé integrálták).

Összességében a IV. fejezetben sok az olyan „szabály,” amelyik nem tartalmaz helyi sajátosságot. Ez, különösen, ha pontosan megjelöli az éppen hatályos előírást (rugalmatlan hivatkozás), problematikus, mert az országos előírás változásakor mindig (akkor is, ha a módosítás nem érinti a helyi szabályozás tartalmát) módosítani kellene a helyi előírást is. Másrészt a HÉSZ-ben megnevezett, központi előírások köre messze nem fedi a releváns előírások teljes körét. Ráadásul a hivatkozott (rosszul kivonatolt) központi előírás és a helyi előírás között sincs mindig összhang.

Az V. fejezet (35–39. §) az épített környezet védelméé. Itt is *sok az általánosság* (pl. meg kell szüntetni a szennyező forrásokat), központi előírásra utalás. A település egy részét (Táncsics, Ady, Széchenyi utcák, Béke tér, Petőfi, Kossuth és Rákóczi utcák, a Dózsa Gy. u. déli oldala és a Hór-patak által határolt terület) helyi értékvédelmi területnek minősítették, ahol a *településszerkezet* (jellemzően soros telekosztás, fésűs beépítéssel, többnyire előkert nélkül, hagyományos falusias építészeti karakterrel) településkép és -karakter, a térarányok, az utcakép, az anyaghasználat stb. egyaránt védendő érték. (A településre jellemző építési anyagok használata e területen kötelező, a „környezettől idegen” anyaghasználatnak pedig a megszüntetését várja el a rendelet.) Egyedi érték a temetőben álló, bekerített templom és közvetlen műemléki környezete, emellett hét régészeti lelőhely szerepel itt. Utóbbiakon a földmunkával járó tevékenységeket korlátozzák (lehetőség szerint azokat kerülni kell, ha az nem lehetséges, akkor feltárás, megfigyelés, bejelentés szükséges).

A HÉSZ-hez kapcsolódó szabályozási terv mutatja az egyes övezetek pontos határát (építési terület, műemléki terület, ökológiai hálózat, stb.), de a jövőre vonatkozó elképzeléseket is (telepítendő fasor, környezetrendezési tervvel érintett terület).

4.2. A közösségi együttélés alapvető szabályai. Ez a rendelet³⁰ gyakorlatilag csak környezetvédelmi előírásokat tartalmaz, bizonyos szabályozási tárgykörökben pótolva az egyebütt hiányolt követelményeket.

Az első témakör a *közterületek tisztántartása és a szilárd hulladékkal* kapcsolatos követelmények betartatása. Súlyosan megsérti a közösségi együttélés szabályait, aki pl. az ingatlanhatár és az úttest közötti közterület (járdaszakas, árok, stb.), beépítetlen telek tisztántartását, gyommentesítését nem végzi el. Ugyanígy szankcionálandó a közterületi növények rongálása, közterületnek szennyvízzel, hulladékkal, stb. való szennyezése, közterületen olajcsere és autómosás, pakolás zöldterületen, tüzelő- és építőanyag úttesten vagy járdán való

³⁰ Bogács Község Képviselő-testületének 14/2015. (V.29.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól és ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről.

tárolása egy héten túl, a hulladék nem előírászerű (idő előtti, másnak az edényébe történő, gyűjtőedény nélküli, stb.) kihelyezése, és persze a sok helyen hasonlóképpen szabályozott guberálás is. A használt ingatlanokat is tisztán (hulladék- és gyommentesen) kell tartani, művelni is kell őket.

A *hulladékok égetése* itt is megjelenik, némileg félrevezető cím alatt (égetésre, tüzgyújtásra vonatkozó előírások néven – amelyek valójában nem az itt rendezett tárgykört takarják). A HÉSZ-hez képest eltérő, megengedőbb előírás, hogy az avar és kerti hulladék égetése csak belterületen, május 15. és október 15. között sérti az együttélés szabályait (a szabályozás tartalma az országos előírásba nem ütközik egyébként). Fűtőberendezésben, nyílt téren hulladékot égetni ezen előírás szerint is jogellenes. A hulladékok kategóriáján belül a rendelet (véltetőleg a nyomatékosítás szándékával, de a törvényi definíciókra tekintettel feleslegesen) néhány hulladékkategóriát külön is megemlít ebben a körben (ipari hulladék, műanyag, gumi, festék, vegyszer és ezek maradékai.) Alighanem betarthatatlan mindkét, a hulladékégetésre vonatkozó szabály. A lábön álló növényzet és a tarló égetése is generálisan tilos, tehát az önkormányzat (számos településtől eltérően) *nem ad kivételt a központi levegővédelmi követelmények alól*, talajvédelmi okból.

A közterület-használat szabályainak megsértésére vonatkozóan nincs sajátos magatartási előírás a rendeletben, csupán az engedélytől való eltérés jelenik meg tényállásként.

Említésre méltó viszont az itt megjelenő zajvédelem több, tartalmi előírása. A *gépi zajkeltés* (megnevezetten a motoros kerti gépek, motoros fakivágás és fakivágás) csak a nappali órákban (8-20, illetve 9-20 óra közt) lehetséges (vasárnap és ünnepponon, illetőleg „szezonban” – azaz május közepétől szeptember közepéig – pedig szombati napokon is csak délig). A magáningatlanokon folytatott szabadidős tevékenységek, rendezvények esetén napszaktól függetlenül is tartózkodni kell a mások nyugalmát indokolatlanul zavaró magatartástól. A közterületen, *vendéglátó helyek teraszán történő zeneszolgáltatás* során ugyanez a követelmény érvényesül. Végül a *Cserépi úti pincesorra* vonatkozó (egészen friss, 2016-ban elfogadott) elvárások is itt szerepelnek. Ezek szerint itt csak éjfélig lehetséges zenét szolgáltatni, a hangosító berendezéseknek a pincék (s nem a falu) felé történő beállításával. A rendelet *zajterhelési határértéket is megállapít* (70 dB a pincéhez tartozó pince teraszának szélén mérve), ami azonban már egyértelműen kívül esik a képviselőtestület szabályozási hatáskörén, vagyis *törvényellenes* (mivel határértéket csak miniszteri rendelet vagy hatósági határozat, pl. a jegyző határozata állapíthat meg, azt az önkormányzat rendeletben még csak meg sem ismételheti).³¹

Záró megjegyzésünk e renedelethez, hogy a közösségi együttélés szabályai alapvetően szankcióközpontúak, azt mondják meg tulajdonképpen, hogy mely előírások megsértésétől kell leginkább tartózkodni a helyi társadalmi béke

³¹ A határértékek kérdésére ld. Fodor László: A helyi szabályok eltérése a központi előírásoktól – környezetvédelmi megfontolások. *Jogtudományi Közlöny* 2016/7–8., 357. Ami kifejezetten a zajvédelmi szabályozást illeti, korántsem egyedi eset, hogy egy önkormányzat határértéket állapít meg. Gajdics Ágnes, Kiss Csaba, Szilágyi Szilvia: *Települési önkormányzatok lehetőségei a zaj elleni küzdelemben – A helyi rendeletalkotás kerete*, EMLA, Budapest, 2011, 49.

megőrzése érdekében, miközben a pozitív előírások, magatartási szabályok ebbe a megközelítésbe nem férnek bele teljes körűen (pl. az avar, kerti hulladék égetésének egyéb feltételei hiányoznak). Más helyi rendeletek is csak részben szabályozzák azokat.

4.3. A hulladékkezelésről és a közterületek tisztaságáról. Harmadik helyen ezt a rendeletet³² tárgyaljuk, mégpedig azért, mert (ez is) túlterjeszkedik a központi előírásból következő tárgykörökön, s olyan, egyébként jellemzően nem törvényellenes előírásokat is tartalmaz, amelyek logikusan máshová (pl. a levegővédelemhez) tartoznának. A közelmúlt legátfogóbb szabályozási reformjával érintett területről van szó, amit Bogácsnak is követnie kellett. Az Njt.-ben egyébként elérhető még a már hatálytalan, 2006-os rendelet is, illetve több módosítás külön, de egy egységes szerkezetben közölt változat is szerepel itt, amiből egyértelműen megállapítható, mi a hatályos helyi joganyag. A testületi jegyzőkönyvek tanúsága szerint azon kevés rendeletek egyikéről van szó egyébként, amelyekkel kapcsolatban felmerült olyan (kisebbségi) vélemény, miszerint a központi szabályok nem megfelelőek.

A rendelet (elődjével ellentétben, amelyből számos tartalmi előírást fenntartottak) már nem tartalmazza a törvény által definiált kifejezések meghatározását (ez a megoldás törvényellenes volt). Szóhasználat, megfogalmazása azonban esetenként pongyola (pl. „házhoz menő, szelektíven gyűjthető hulladék”-ról szól egy helyen, holott a gyűjtés formája lehet csak házhoz menő, nem maga a hulladék; de képzavarként értékelhetjük azt az előírást is, hogy „Ez a zsák az ürítés díját is magában foglalja.”). A legutóbbi módosítások egyike szerint a közszolgáltató a tevékenységét az OKTF (és nem az OHÜ) meghatározott iktatószámú, ezen és ezen a napon kelt minősítési engedélye alapján végzi. Ez a hivatkozás teljességgel felesleges, és ha netán újra változik a központi előírás, vagy új határozat születik, megint módosítani kell majd a helyi rendeletet. Csak azért említjük ezt, mert Bogácson típusmegoldás a jogszabályszerkesztésben. A helyi előírásban már átvezették a nemzeti koordináló szervvel kapcsolatos változást (ld. számlázás), így ezen a téren naprakésznek tűnik a szabályozás.

A központi előírások tételesen meghatározzák, hogy mely tárgykörök tartoznak önkormányzati szabályozási hatáskörbe, ugyanekkor e tárgykörökre vonatkozóan maguk is számos előírást tartalmaznak. Ebből következően *a hatáskör elhatárolása nehéz*, s ez Bogácson sem eredményezett mást, minthogy a helyi rendelet a hulladéktörvényben vagy a közszolgáltatási tevékenységet rendező kormányrendeletben megfogalmazott előírásokat átvevő, esetenként átfogalmazó, *a jogállamiság követelményével nehezen összeegyeztethető* rendelkezéseket tartalmaz, mégpedig nagy számban. A helyi szabályozás szerkezetét követve, abból az alábbiakat emelhetjük ki (lehetőség szerint kerülve a központi előírásokban már szereplő követelmények említését).

A rendelet előírászerűen tisztázza a közszolgáltató kilétét (akár teljes egészében lehetővé téve a tevékenység alvállalkozó útján való ellátását), illetőleg a

³² Bogács Község Képviselő-testületének 10/2014. (IX.26.) önkormányzati rendelete a települési hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatásokról, valamint a közterületek tisztántartásának szabályairól.

begyűjtött hulladék kezelésének helyét (ld. fentebb).

A közzolgáltató kötelezettségei körében alapvetően a központi előírásokra támaszkodik (azokat kivonatolja, bizonyos megfogalmazásbeli eltérésekkel, ami akkor is vitatható, ha a rendeletalkotó környezetvédelmi elkötelezettsége nyilvánvaló), ugyanakkor azok között már több éve hatálytalan kormányrendeletre – a 385/2014. (XII. 31.) Korm. rendelet helyett a 213/2001. (XI. 14.) Korm. rendeletre – is hivatkozik (törvényellenesen).

A rendelet a közzolgáltató és az ingatlantulajdonosok kötelezettségei körében többek közt előírja a sérült *gyűjtőedények* pótlásának módját, a gyűjtőnapokon kívül az edények tárolásának helyét (ingatlanon belül), a kihelyezés időpontját. Csak közvetetten lehet következtetni arra, hogy az ingatlantulajdonosok rendelkezésére álló gyűjtőedények a lakóingatlanok esetén a közzolgáltató, üdülők esetén viszont az üdültulajdonosok tulajdonában vannak (ennek pl. a megsérült edények pótlása körében van jelentősége). A nem települési hulladéknak minősülő (tegyük hozzá: részben a kormányhivatal hatáskörébe tartozó) hulladékok keletkezésének a bejelentését is előírják, a közterület-használathoz pedig a rendelet szerint kiköthető feltételként a közzolgáltatás igénybe vétele.

A gyűjtőedényekre vonatkozó szabályok közt az edénybe (alkalmilag) nem férő mennyiségre *zsákos gyűjtést* tesznek lehetővé (amire kizárólag a közzolgáltató zsákjai használhatók, s ezeket meg kell vásárolni), előírják az elszállítás heti rendszerességét és konkrét napját (lakók esetén hétfőn, az üdülőövezet megnevezett utcáiban szombaton), az edény lezárására, tisztántartására, stb. vonatkozó követelményeket (amelyek lehetővé teszik, hogy a közzolgáltató el tudja végezni a feladatát), a gyűjtőedények lehetséges térfogatát (60 és 120 literes edény, 120 literes zsák, 1100 literes edény) és ráadásul azt is, hogy az egyes típusokban maximálisan milyen tömegű hulladék helyezhető el.

Üdültulajdon esetén 6 hónapra kötelező a közzolgáltatás igénybe vétele (2014-ig az üdültulajdonosok évi 13 zsák megvásárlásával is teljesíthették a közzolgáltatás igénybe vételére irányuló kötelezettségüket). A törvényi felhatalmazás alapján szintén rendezi a jogszabály a szüneteltetés módját (minimum 3 hónap, s közüzemi elszámoló számlákkal kell igazolni, hogy az érintett időszakban nem volt az ingatlanon fogyasztás), a díjmentesség feltételeit (egyedül álló, 70 éven felüli lakos, hanem végez szállásadói tevékenységet). A szelektív gyűjtés helyi kereteit is megtaláljuk itt (házhoz menő gyűjtés és „gyűjtősziget”); ezekkel a gyakorlatban az üdültulajdonosok kevésbé tudnak élni (pl. mert gyűjtősziget az üdülőövezetben nincs).

A rendelet, mint említettük, számos egyéb életviszonyt is szabályoz, amelyek közül az első a közterületek tisztántartása, ami az önkormányzat és az ingatlantulajdonosok feladata. Előbbi körbe tartozik (a „munkaszervezet” által ellátandó, tehát nem a közzolgáltatóra utalt feladat) általában a közterületek tisztántartása (hulladék-, hó-, síkosság-mentesítés), az „utcai hulladékgyűjtő tartályok” ürítése, a parkfenntartás. Utóbbiak feladatait (tisztántartás, síkosság- és gyommentesítés, stb.) részletesebben írják elő, az ingatlanhoz határos, különféle közterületek (járdaszakasz, zóldsáv, árok) vonatkozásában. Tartalmilag ezek a szabályok összhangban vannak a közösségi együttélés szabályairól szóló

rendelettel (plusz elem ahhoz képest, pl. két érintett tulajdonos esetén a felelősség megoszlásának, vagy a feladat elvégzésére irányadó határidőnek – reggel 7 óra – a szabályozása).

Vélhetőleg a közterületek és az erdő védelmét szolgálja, illetve a hulladékégetés ellen irányul, de tartalmilag mégis *helytelen* (a hulladékról szóló törvényben előírt hulladékhierarchiával ellentétes, és egyben nehezen számon kérhető) előírás, hogy az érintett *közterületen keletkező hulladékot illetve kerti hulladékot a háztartási hulladékgyűjtő edényben kell elhelyezni*, illetőleg a 30 liternél nagyobb napi mennyiséget meghaladó hulladékot a kijelölt helyre el kell szállítani. Az önkormányzatnak (itt is) alkotmányos kötelessége lenne a szelektív gyűjtést illetve a komposztálást ösztönző szabályt érvényesítenie.³³

A közterületre vonatkozó egyéb rendelkezések közt meglehetősen változatos, s a környezetvédelemmel nem is mindig kapcsolatban álló követelményeket találunk. Ilyen, pl. a közterületen való szeszes ital fogyasztás tilalma, rendezvények esetén az illemhelyek biztosításának kötelezettsége, az „ebek által okozott szennyezés” (itt nyilván nem a Kvt. szerinti környezetszennyezésre kell gondolnunk...) eltávolításának kötelezettsége, a szikkasztók és vízvezető árkok megszüntetésének a feltételekhez kötése (noha előbbi létesítmények aligha közterületen vannak...). Említhetők még a hókupacok elhelyezésére vonatkozó, változatos tilalmak, vagy a sózásra („klorid tartalmú vegyszer” használatára) vonatkozó korlátozások (megjegyzendő, hogy a „környezetbarát” síkosság-mentesítés anyagaként a salakot és a homokot nevezik meg, de e rendelet szerint azok nem élveznek prioritást a sóval szemben; továbbá meg kell említeni, hogy a sózásra határértékeket állapít meg a rendelet, – pl. 40 g/m² – ami, bár környezetvédelmi szempontból alighanem jobb, mintha korlátlanul lehetne sózni, de törvényellenes, és a gyakorlatban nem is betartható). Itt lelhető fel továbbá néhány olyan egyéb magatartási szabály is, amelyiket a közösségi együttélés szabályai körében már megismerhettünk.

Az utolsó témakör *az avar és a kerti hulladék nyílt téri égetése*. Jogszabályszerkesztési hiba, hogy az erre vonatkozó előírások ide kerültek, mivel az önkormányzati kompetencia nem csak a közterületekre, hanem a magántulajdonú ingatlanokon való hulladékégetésre is kiterjed, s az előírások tartalmából arra lehet következtetni, hogy a rendeletalkotó szándéka elsősorban éppen az utóbbi szabályozása volt. *Május 15. és szeptember 15. között tilos* egyébként az égetés (az időtartamot itt az előbb tárgyalt rendelettől eltérően itt még nem hosszabbították meg), ami nyilvánvalóan az idegenforgalom érdekeit szolgálja. A helyi lakosok egészségvédelme szempontjából legalább még a fűtési időszakban indokolt lenne a tilalom. (Egyébként a kerti hulladékba kommunális vagy ipari hulladék belekeverését tiltja a rendelet, helytelen módon két példával, – PVC, veszélyes hulladék – nem utalva rá, hogy azok csak példák.)

4.4 A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtésére vonatkozó szabályok. A vízgazdálkodási törvény (1995: LVII. törvény 44/B-44/J.

³³ Ld. erre vonatkozóan az AJB-4051/2014. számú ügyben illetve az AJB-397/2015. számú ügyben kiadott közös jelentéseket.

§-ai) alapján elfogadott rendelet³⁴ szerint a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvizek elszállítására (egyéni megrendelések alapján) 2015 őszéig egy helybeli vállalkozó volt jogosult (vele az önkormányzat szerződést kötött 10 évre), aki az átvett szennyvizet kizárólag a helyi szennyvíztisztító telepre szállította ártalmatlanítás céljából. A módosított szabályozás már a Heves Megyei Vízmű Zrt. Dél-Borsodi Üzemegységét nevezi meg közszolgáltatóként. A rendelet az ingatlantulajdonosok együttműködési kötelezettségét (különösen: gyűjtés, átadás) részletezve olyan körülmények biztosítását írja elő, amelyek nem „veszélyeztetik” mások jó közérzetét, egészségét, testi épségét, az épített és természeti környezetet nem szennyezik, a növény- és állatvilágot nem károsítják. *A közszolgáltató terhére megállapított kötelezettségek* közt szerepel a környezetszennyezés és -veszélyeztetés kizárása a tevékenység ellátása során, a szennyvíz biztonságos eljuttatása a létesítménybe, esetleges károsodás esetén pedig a szennyeződés-mentesítés, kárelhárítás és az eredeti állapot helyreállítása. A szolgáltatás díja kéttényezős. Jóllehet a törvény kifejezett felhatalmazást ad, az önkormányzat az üdülőingatlanokra, nem vagy részlegesen használt ingatlanokra vonatkozó sajátos rendelkezéseket nem állapított meg.

4.5. Bogács Község Képviselő-testületének 19/2015.(IX.25.)

önkormányzati rendelete a talajterhelési díjról. Az előzőekhez hasonlóan ez is tipikusan előforduló, helyi rendeleti szabályozási tárgy a központi előírás felhatalmazása alapján. Az átalány megállapításának szempontjaként a (mint mindenütt, itt is nyúl farknyi) rendelet mindössze az állami tulajdonú közműből szolgáltatott víz díjának megállapítására vonatkozó központi előírásra utal, sajátos előírás az egyébként lehetséges kedvezmények tekintetében sem jelenik meg. A környezetterhelési díjakról szóló törvény szerint ez a bevétel a település környezetvédelmi alapját gazdagíthatná, de ilyen alap nincs Bogácscon (egyebekben talaj- és felszíni víz védelmi kiadásokra lehet fordítani).

4.6. Bogács Község Önkormányzata Képviselő-testületének 10/2013.(IX.27.) önkormányzati rendelete a filmforgatási célú közterület-használatra vonatkozó szabályokról.

A jogszabály a közterület-használatra vonatkozó hatósági szerződés aláírásának feltételeként előírja, hogy a kérelmezőnek vállalnia kell az elhelyezett tárgyak rendben- és tisztántartását, az eredeti állapot helyreállítását, a keletkezett hulladék elszállítását is. A képviselőtestület hatáskörét átruházta e tekintetben a polgármesterre.

4.7. Bogács Község Önkormányzata Képviselő-testületének 11/2013.(IX.27.) önkormányzati rendelete a településképp alakításáról és védelméről.

A településképp védelmét 2016 nyarán az Országgyűlés immár törvényben szabályozta (2016. évi LXXIV. törvény a településképp védelméről), s a részleteket a jövőben kormányrendelet állapítja meg. Ez bizonyos változtatásokat igényel majd Bogácscon is (pl. a követelmények meghatározását, közlésének

³⁴ Bogács Község Önkormányzata Képviselő-testületének 15/2013.(XI.29.) önkormányzati rendelete a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtésére vonatkozó helyi közszolgáltatásról. Módosítás: 16/2015.(VIII.7.) önkormányzati rendelet.

formáját illetően). Hogy mennyiben erősíti vagy gyengíti az önkormányzat pozícióját az új szabályozás, (még) nem értékeltük.

A helyi rendelet tartalmi szempontjai (amelyeket a jövőben kézikönyvben kell részletezni) a településrendezési eszközökkel való összhang mellett a környezetbe való illeszkedésre, beépítési illetve építészeti karakterre, részben esztétikai szempontokra, valamint a környezetterhelésre, (egyéb) környezeti hatásokra vonatkoznak. Nem csak épületekre/építményekre, hanem a reklámok elhelyezésére is kitér a rendelet, s – erősítve a településrendezés egyik meghatározó környezeti funkcióját – a szomszédos ingatlanok benapozása, rendeltetésszerű használata, a közterületek használata (pl. közlekedés, létező és telepítendő fasorok helyzete) illetve a tulajdonosok egyéb jogos érdekei is szerepet kapnak, ami a későbbi konfliktusok megelőzését segítheti. A követelmények alapvetően az épített környezet védelme körébe sorolhatók, nem említi a rendelet a természeti környezettel való összhangot külön szempontként (az új törvény is csak általánosságban teszi azt). Önkormányzati hatóság: polgármester (közreműködik: önkormányzati főépítész).

4.8. A vendéglátó üzletek éjszakai nyitvatartási rendje. A főként zajvédelmi szempontból érdekes rendelet³⁵ hatálya a lakóövezet vendéglátóhelyeire terjed ki (tehát, pl. a kereskedelmi szálláshelyekre, a pinceövezetre, lakodalmakra nem). A vendéglátóhelyek nyitva tartása pénteken és szombaton hosszabb a szokásosnál (22 óra helyett 23 óráig lehetnek nyitva), illetve a lakossági bejelentéseknek (panaszoknak), 100 m távolságon belüli ingatlanok hozzájárulásának/kezdeményezésének a figyelembe vételével (többek közt a környezetben keletkező hulladéknak a reggeli 6 órára történő összegyűjtése feltételével) a jegyző jogosult a nyitva tartási idő megváltoztatására (24 óráig). Zenés rendezvények esetére az országos zajvédelmi előírások betartására utal a rendelet. A közterületi rendezvényeket, pl. utcabálokat a rendelet külön szabályozza, ezek (az önkormányzati rendezvények kivételével) pénteken illetve szombaton hajnali 2 óráig tarthatnak. Megjegyzendő, hogy a településnek (bár lehetne, a Kvt. 48. §-ában adott felhatalmazás alapján) nincs külön zajvédelmi szabályozása. A közterületi rendezvények szabályozása álláspontunk szerint ahhoz a tárgykörhöz tartozik, s nem pedig a vendéglátóhelyek nyitva tartásához.

4.9. A közterület-felügyelet szervezete és működésének rendje.³⁶ Az újonnan felállított felügyelet feladata a közterületek állapotának figyelemmel kísérése, jogszerűtlen magatartások észlelése esetén intézkedés. Mindez kiterjed a környezet védelmében való közreműködésre, a köztisztasági, a közösségi együttélésre vonatkozó, stb. szabályok betartására is.

³⁵ Bogács Község Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2014.(I.31.) önkormányzati rendelete a vendéglátó üzletek éjszakai nyitvatartási rendjének szabályozásáról.

³⁶ Bogács Község Képviselő-testületének 2/2016.(I.29.) önkormányzati rendelete a Bogács Közterület-felügyelet szervezetről és működésének rendjéről.

4.10. A helyi civil szervezetek pénzügyi támogatásának rendje.³⁷ E rendelet alapján az önkormányzat kilenc tevékenységet, köztük az épített és a természeti környezet védelmét támogatja.

5. Értékelés a fenntarthatóság szempontjából

Az önkormányzat számos rendeletében és programjában, a képviselőtestületi ülések mintegy 4/5-én szóba kerül valamilyen környezetvédelmi kérdés. Ennek oka azonban nem az önkormányzat különös környezeti elkötelezettsége. Intézkedésre jellemzően az értékek hasznosításával kapcsolatos, jelen idejű konfliktusok kapcsán kerül sor, amelyek közé nem tartoznak pl. a legnagyobb környezethasználatnak, a termálvíz hasznosításának a hosszú távú környezeti kockázata, hatásai. A körülmények ismeretében kijelenthető, hogy a termálvíz hasznosítása során a fenntarthatóság követelményei, különösen az elővigyázatosság elve nem érvényesül.

Bogács önkormányzata a környezetvédelmet beintegrálta a saját tevékenységébe, amennyiben az az erőforrások hatékonyabb kiaknázása, az idegenforgalom növelése, az anyagi károk megelőzése, illetve a lakosok nyugalmanak megőrzése érdekében szükséges. Ezen a minimalista, vagy ha úgy tetszik, a környezet- és természetvédelem magasabb koncepciójától (fenntarthatóság, jövő nemzedékek érdekei, magas szintű védelem, elővigyázatosság) távolálló szemléleten egyetlen részterületen sem lép túl. A fenntartható fejlődés elvét egyedül deklaráló dokumentuma a településnek a ciklusprogram (2015. 05. 28.), de ez sem gondolkodik másban, mint a természeti kincsek további, minél nagyobb mértékű kihasználásában (pl. a fel nem használt gyógyvíz hasznosításában, a kerékpáros és ökoturizmus, vagy a „környezeti infrastruktúra” fejlesztésében, ami többek közt a parkolóhelyek gyarapítását, azok közelében nyilvános illemhelyek létesítését, a zöldterület-gazdálkodás keretében játszótér, sportpálya kialakítását jelenti.).

A minimalista megközelítés nemcsak a védelmi szinten, hanem a védelem komplexitásának a hiányán is nyomon követhető: ha a környezetjog³⁸ általánosan elfogadott rendszerét, vagy a központi előírásokban adott felhatalmazásokat vesszük alapul, akkor azt láthatjuk, hogy az önkormányzat nem törekszik a környezetvédelem önálló szabályozási tárgyként való megragadására, és nem él teljes körűen a felhatalmazásokkal. A vonatkozó előírások jelentős része különböző tárgykörök rendeleteiben, elrejtve, sokszor egészen más tárgykörhöz szerkesztve (de tartalmilag nem mindig illesztve) jelenik meg. (Nincs, bár lehetne a településnek rendelete a zajvédelemről, önkormányzati környezetvédelmi alapról, természetvédelemről, a zöldterületek és a fás szárú növények védelméről, stb.). Arra is akad példa, hogy az önkormányzat környezetvédelmi szempontból

³⁷ Bogács Község Képviselő-testületének 3/2013. (II.21.) önkormányzati rendelete a helyi civil szervezetek pénzügyi támogatásának rendjéről.

³⁸ Bándi Gyula: *Környezetjog*. 2., átdolgozott kiadás, Szent István Társulat, Budapest, 2014; Fodor László: *Környezetjog*, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014.

kifogásolható, vitatható (a központi előírás védelmi szintjénél rosszabb) megoldást választ. Tehát, ha a helyi környezetvédelmet tartalma alapján összevetjük a környezetjog rendszerével, a központi előírásokkal, akkor – az önkormányzatok jelentős részével is összehasonlítva – egy viszonylag hézagos és nehezen áttekinthető képet kapunk. Ez a szabályozási helyzet minden bizonnyal összefüggésben van a települési környezetvédelmi program hiányával. Ezzel korrelál, hogy a területnek nincs környezetvédelmi bizottsága, a döntések megalapozása során nem jellemző, hogy kifejezetten környezeti hatástanulmányokat készítenének (az előterjesztések többször is utalnak arra, hogy környezeti vizsgálatra – szerintük – nincs szükség).

A környezeti és a gazdasági szempontok ütközése tükrében tovább folytatható az értékelés ebben a kritikus irányban. Pl. a település képén (rendezett ingatlanok a főútvonalon, rengeteg dísznövény a közterületeken és a lakóingatlanokon, kaszált/nyírt útszegélyek, rétek, stb.) látszik az önkormányzatnak a rendre, esztétikus környezetre való törekvése, de ez esetenként a természeti értékek változatoságának a megőrzésével kevéssé összeegyeztethető. Ez a hazai üdülő-települések tipikus problémája egyébként, amit Bogács esetén – bár helyben fel nem ismert problémáról van szó – azért érdemes megemlíteni, mert mára csak kis foltok jelzik a település területének eredeti, természetes növényvilágát.

Ahol kedvezőnek tűnik a természeti-környezeti állapot a településen, akár annak belterületén (pl. a part mellett kihelyezett padokon ülve az ember a természet és a patakon átívelő kőhíd harmonikus látványában gyönyörködhet), a természetvédelmi oltalom elrendelésével is jelezhetné az önkormányzat a környezetvédelem iránti elkötelezettségét. Ez ugyanakkor plusz kötelezettségek vállalását is jelentené, s így nem kerül rá sor. A patakokat tehát az önkormányzat meglehetősen egyoldalúan kezeli, azok megmaradnak veszélyforrásnak és öntözési lehetőségnek, esetenként esztétikusan formálható tájelemnek, ami még jót tesz az idegenforgalomnak. Van még egy terület, ahol a plusz kötelezettségek vállalása, a magasabb szintű védelem igénye konfliktusba került a gazdasági érdekekkel, mégpedig a zajvédelem és a Cserépi úti pincesor éjszakai zeneszolgáltatása vonatkozásában. Itt jelen pillanatban úgy tűnik, hogy az utóbbi áll veszítésre, de valójában nem a zajvédelemmel, hanem egy másik idegenforgalmi fejlesztési lehetőséggel (gyógyhelyé minősítés) szemben.

E bizonyos értelemben véve akár praktikusnak is tekinthető szemlélet ugyanakkor nem akadályozza meg az önkormányzatot abban, hogy esetenként a törvényi kereteken túllépjen, s magasabb védelmi szinten, nem megengedett megoldásokat (pl. határértékeket) alkalmazzon. A zajvédelem esetén mi is úgy látjuk, hogy a központi előírás nem kezel minden élethelyzetet, de a jogállami megoldás a központi előírás kiegészítése lenne. A törvényességi ellenőrzésnek egyébként itt nem, csak néhány egyéb szakterületen akadtunk nyomára: pl. a kormányhivatal volt a kezdeményezője a helyi építési szabályzat és a településkép-védelmi rendelet módosításának.
